

Oponentský posudek

Darina Vnoučková: *Středověké kostely na Benešovsku v sídelních souvislostech*. Bakalářská práce. Ústav pro archeologii, Filozofická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, Praha 2015. 230 str. textu, 176 str. příloh (64 str. katalog 1 /písmem 9b./, 69 str. katalog 2 /písmem 9b./, 4 souhrnné tabulky, 3 souhrnné grafy, 91 obr.).

Náplní předkládané bakalářské práce bylo sledovat vztah mezi osídlením a středověkými kostely na území bývalého okresu Benešov. Základem práce jsou dva velmi rozsáhlé a detailní katalogy, a to jednak katalog lokalit s archeologickými nálezy, a dále katalog všech relevantních sakrálních staveb. Ve vlastním rozsáhlém textu autorka pečlivě a široce bilancuje základní sídelně-historický rámec sledovaného území a obecnou problematiku studia (ca 140 str.), zhodnocení poznatků shromážděných v obou katalozích se proto přirozeně jeví jako poměrně stručné (kap. 5 a 9).

Území bývalého okresu Benešov pokrývá několik geograficky i sídelně-historicky velmi odlišných mikroregionů, jejichž vývoj je obtížné postihnout v rámci jedné práce. Darina Vnoučková se nicméně mohla opřít o množství regionálních sídelně-historických studií ze 70.-80. let 20. stol., zejména J. Petráně a kol., J. Hájka a kol., Z. Boháče a R. Nového, jejichž pohled na sídelní vývoj jednak převzala (kap. 4), a dále ho doplnila o poznatky získané soustavným shromážděním archeologických dat (kap. 5). Velkou pozornost poté autorka věnovala písemným pramenům, jejichž výpověď zasadila do celozemských souvislostí především na základě syntéz J. Žemličky a R. Kalhouse (kap. 6). Rozsáhlou je i samostatná kapitola bilancující poznání o dopravních koridorech a konkrétních cestách procházející Benešovskem (kap. 7).

Vlastním sakrálním stavbám věnovala Darina Vnoučková 2 kapitoly. První z nich je spíše obecně zaměřená a krok za krokem shrnuje aktuální problematiku románských a gotických staveb z pohledu sídelně-historického a stavebně-historického (kap. 8). Druhá je již zaměřena přímo na středověké kostely na Benešovsku a stručně rozebírá zejména jejich dataci, geografickou polohu, vztah k sídlištím a sídlům pozemkové šlechty, a konečně také poznávací možnosti povrchových sběrů (kap. 9). V závěru autorka shrnuje poznatky o průběhu sídelního postupu na Benešovsku, průběhu cest, majetkové držbě do 13. stol., vztahu kostelů a sídel časné pozemkové šlechty, a o stavebních počátcích kostelů (kap. 10).

Silnou stránkou předkládané bakalářské práce je obdivuhodná píle autorky a její snaha postihnout komplexní sídelní souvislosti středověkých sakrálních staveb. Vyzdvihnout je třeba oba katalogy, které mohou být základnou pro další výzkum ve sledovaném regionu a

řešení jasně stanovených problémů. Rozsah a velkorysé pojetí katalogů jednoznačně přesahuje nároky kladené na bakalářskou práci. Dalším sympatickým rysem autorčiny práce je interdisciplinární úsilí a využití všech dostupných pramenů písemných, archeologických a stavebně historických. Z textu je patrné, že Darina Vnoučková pracovala přímo s edicemi historických pramenů (v některých případech by RBM bylo možno již nahradit CDB), v případě potřeby také pečlivě prošla archeologické nálezové zprávy a hlášení, popř. zprávy o stavebně-historických průzkumech. Připomenout je třeba i vlastní terénní aktivity autorky, zejména rozsáhlé povrchové sběry v Olbramovicích. Předkládaná práce proto představuje významný přínos k poznání Benešovska, který bude jistě využíván i jinými badateli.

Naopak mezi slabší stránky lze zařadit absenci vytyčení základních problémů, s čímž souvisí spíše aditivní a obsahově nevyrovnaný charakter práce. Autorka se s různou intenzitou věnovala mnoho tématům, od vývoje osídlení Benešovska až po nástin dějin významných klášterů, takže vlastní otázka sídelního kontextu venkovské sakrální architektury a jejích počátků zůstala spíše stranou. Jisté rozpaky občas působí míšení obecných tvrzení a regionálně specifických poznatků. Příkladem může být pasáž o rozsahu farních práv vlastnických kostelů, kde autorka bez potřebného komentáře využívá na jedné straně studii o situaci v Porýní v karolínském období, a na straně druhé obecnou představu pro České země ve 12.-13. století (str. 114). Nedostatkem je i přebírání údajů, které by vyžadovaly hlubší kritickou diskuzi, např. výsledků studie J. Hájka a kol., nebo archeologického výzkumu na Chvojenu u Benešova (str. 171-172). V těchto a dalších podobných případech by čtenář uvítal spíše kritický rozbor argumentů, než prostou prezentaci názorů různých badatelů. Zlepšit by bylo možno užívání některých termínů jako např. „elity“. Nicméně, vzhledem ke „gigantickému“ pojetí předkládané práce jsou všechny uvedené slabiny snadno pochopitelné. Předkládaná práce je formálně i jazykově v pořádku. Svým rozsahem a pojetím se vymyká standardům bakalářské práce, zároveň ale upozorňuje na potřebu jasněji formulovat její cíl a náplň a také se jich držet. Doufám proto, že Darina Vnoučková úspěšně zhodnotí extrémní píli a čas, které své bakalářské práci věnovala, i v magisterském studiu.